

Światowy Związek Żołnierzy Armii Krajowej
Środowisko Wileńskie w Warszawie

Janusz Bohdanowicz

**8. BRYGADA
TURA
ARMIA KRAJOWA
OKRĘG WILEŃSKI**

Warszawa 2008 r.
Wydanie II

Opracował : Janusz Bohdanowicz „Czortek”

Materiały opisowe , portrety oraz fotografie
z archiwum własnego.

Korekta Ewa Chyża-Dunowska

Adres kontaktowy. Janusz Bohdanowicz
02-647 Warszawa ul. Bachmacka Nr 4 m 66
Tel. 22-854-05-23, kom. 662 -249-166
E-mail: janusz40@poczta.onet.pl

Spis treści.

1. Historia Brygady. Oprac. Janusz Bohdanowicz „Czortek”.
2. Kalendarium działań bojowych.
3. Życiorys Komendanta.
4. Fotografie.

1. Historia Brygady.

W drugiej połowie 1943 r. na terenie Inspektoratu „F” w Obwodzie „Oszmiana” bardzo prężnie działał Ośrodek Dywersyjno Partyzancki o nie ustalonym numerze, nazywany również Wojskowym Ośrodkiem Pogotowia Bojowego. Ośrodek ten przygotowywał swoich zaprzysiężonych żołnierzy do podjęcia w niedalekiej przyszłości czynnej walki z okupantami. Po aresztowaniu kierownika Ośrodka kpt. Stefana Zalewskiego „Skwilski”, stanowisko to objął por. Witold Turonek „Tur”.

Nowy schemat organizacyjny Komendy Okręgu Wileńskiego wprowadził w miejsce dotychczasowych Inspektoratów, nazwę Zgrupowań Oddziałów Partyzanckich. Komendantem 3. Zgrupowania został dotychczasowy Inspektor mjr Czesław Dębicki „Jarema”, „Chudy”.

Na wniosek Komendanta Zgrupowania, Komenda Okręgu powołała z żołnierzy Ośrodka Dywersyjno Partyzanckiego „Oszmiana” Oddział Partyzancki, który następnie otrzymał nazwę 8. Brygady Partyzanckiej Armii Krajowej Okręgu Wileńskiego, pod dowództwem kierownika Ośrodka por Witolda Turonka „Tur”,

Zastępcą Komendanta został por. Józef Gniatek-Zygowiec „Góral”.

Dowódcą 1. plutonu - pchor. Stanisław Dawidowski „Nabój”.

Dowódcą 2. Plutonu - sierż. Władysław Leszczewicz „Gołąb”.

Dowódcą 3 plutonu - pchor. NN.

Dowódcą zwiadu konnego - NN.

Dowódcą żandarmerii - NN.

Brygada od pierwszych dni powstania czynnie prowadziła działania zbrojne z Wehrmachem i żandarmerią niemiecką, policją litewską i litewskim wojskiem policyjnym będącym w służbie niemieckiej, a dowodzonym przez gen. Plechawiciusa, policją białoruską będącą w służbie niemieckiej, partyzantką sowiecką i bandami rabunkowymi.

Do walk o większym znaczeniu należy zaliczyć walki o Ostrowiec Szumski, Grauzyszki, Murowaną Oszmiankę oraz o Wilno w operacji „Ostra Brama” z kierunku wschodniego, od strony Zarzecza.

8 lipca Brygada została zdemobilizowana i skierowana ponownie do konspiracji na rozkaz mjr Antoniego Olechnowicza „Pohorecki” na skutek pierwszych prób wojsk sowieckich chcących rozbroić żołnierzy Armii Krajowej. Żołnierze z bronią mieli się udać do miejsc zamieszkiwania i oczekiwać na dalsze rozkazy.

10 lipca Brygada ponownie została powołana wraz z członkami konspiracyjnych Ośrodków Partyzanckich. Na miejsce zbiórki wyznaczono wieś Doubiny.

Po dotarciu do sztabu Brygady wiadomości o aresztowaniu w Boguszech oficerów Armii Krajowej przybyłych na zwołaną przez Komendę Okręgu na prośbę dowództwa wojsk sowieckich odprawę, a w Wilnie Komendanta Okręgu „Wilka”, Brygada poderwana sygnałem alarmowym przedarła się do Puszczy Rudnickiej.

Komendant Brygady zmienił pseudonim na „Tumry” i wraz z żołnierzami próbował przedrzeć się do Polski Centralnej, ale nie skutecznie. Przeszedł pod

dowództwo mjr Macieja Kalenkiewicza „Kotwicz” podejmując walkę z wojskami NKWD. Na skutek wyczerpania dalszych możliwości prowadzenia walk z ogromnymi siłami wojsk NKWD, Oddział został zdemobilizowany.

2.
KALENDARIUM DZIAŁAŃ BOJOWYCH
8-ej BRYGADY por. „TURA”

- 02.02.1944 r. Oszmiana. Wyjście w pole Oddziału Partyzanckiego pod dowództwem por Witolda Turonka ps. „Tur”.
- 09.02.1944 r. Majątek Bołtupie. Demonstracyjne ostrzelanie granicznej strażnicy z załogą niemiecką.
- Od 10.02. do
- 10.03.1944 r. Huta, Koraby, Kuliki. Potyczki z policją litewską i białoruską. Oczyszczenie terenu z konfidentów i kolaborantów.
- 15.03.1944 r. Krewo. Zdobycie miasteczka, zniszczenie akt gminnych. Akcja wspólna z 13. Brygadą por. „Nietoperza”.
- 16.03.1944 r. Ankudy i powiat Wilejka. Rajd propagandowy i niszczenie akt gminnych, likwidacja napotkanych patroli policyjnych.
- 31.03.1944 r. Ostrowiec Szumski. Rozbicie kompanii wojsk niemieckich i oddziału Organizacji Todt. Zdobycie i zniszczenie bunkrów. Akcja wspólna z 6. Brygadą mjr „Konara”.
- Od 01 do
- 30.02.1944 r. Organizacja siatki konspiracyjnej, ćwiczenia wojskowe potyczki z policją litewską i białoruską patroli brygadowych.
- 06.05.1944 r. Graużuszki. Rozbicie dwu kompanii wojsk litewskich będących w służbie niemieckiej. Akcja wspólna z 9. Brygadą chor. „Małego” 13. Brygadą por. Nietoperza”.
- 13.05.1944 r. Murowana Oszmianka. Rozbicie stacjonującego tam policyjnego wojska litewskiego będącego w służbie niemieckiej. Akcja wspólna z 3. Brygadą por. „Szczerbca” i 13. Brygadą por. „Nietoperza”.
- 14.05.1944 r. Majątek Nowosiółki. Atak na stacjonujące tam policyjne wojsko litewskie.
- 28.05.1944 r. Klewica. Walki z grupą spadochroniarzy sowieckich zrzuconych na

teren działań Brygady.

03.06.1944 r. Rukojnie. Eskortą Sztabu Okręgu Wileńskiego do Dziewieniszek.

08.06.1944 r. Holszany. Atak na posterunek żandarmerii niemieckiej i policji litewskiej. Akcja wspólna z 13. Brygadą por. „Nietoperza”.

Od 10 do

20.06.1944 r. Szosa Wilno-Oszmiana i powiat Oszmiana. Zasadzki na kolumny samochodowe wojsk niemieckich, potyczki z policją litewską. Rekwizycja taboru samochodowego Straży Pożarowej w Oszmianie.

20.06.1944 r. Traby. Osłona akcji zdobycia miasteczka przez 3 Batalion UBK Okręgu Nowogródzkiego Armii Krajowej.

25.06.1944 r. Michałowszczyzna koło Bogdanowa. Rozbicie jednostki policji białoruskiej będącej w służbie niemieckiej.

07.07.1944 r. Kolonia Wileńska. W ramach akcji „Ostra Brama” walki o Wilno z kierunku wschodniego przedmieście Zarzecze.

08.07.1944 r. Demobilizacja Brygady na rozkaz mjr „Pohoreckiego” i przejście do konspiracji.

10.07.1944 r. Doubiny. Ponowna mobilizacja żołnierzy Brygady i członków konspiracji z Ośrodków Dywersyjno Partyzanckich.

17.07.1944 r. Wieś Muszyny. Po aresztowaniu w Boguszach przez wojska NKWD oficerów Armii Krajowej i otrzymaniu tej wiadomości Komendant por. „Tur” demobilizuje ponownie Brygadę. Sam z częścią żołnierzy wyrusza w kierunku Puszczy Rudnickiej, w której walczył z wojskiem NKWD do listopada 1944 r.

3. ŻYCIORYS

DOWÓDCY 8. BRYGADY PARTYZANCKIEJ
ARMII KRAJOWEJ OKRĘGU WILEŃSKIEGO
por. WITOLDA TURONKA „TUR”

Urodził się w roku 1915 w okolicy Idołty koło Druł. Do gimnazjum uczęszczał w Druł i ukończył je zdając maturę w roku 1935. Szkołę Podchorążych Piechoty w Ostrowi Komorowie ukończył w roku 1937 w stopniu podporucznika z przydziałem do 77 pułku piechoty w Lidzie. Na początku 1939 roku otrzymał awans na stopień porucznika i jako Dowódca kompanii brał udział w wojnie 1939 r. Po wkroczeniu wojsk sowieckich, wraz z innymi przekroczył granicę państwa litewskiego i 22.09.1939 r. został internowany w obozie w Birsztanach. W październiku tego roku ucieka z obozu i zgłasza się do organizującej się Komendy Związku Walki Zbrojnej w Wilnie. Otrzymał rozkaz organizowania siatki konspiracyjnej w powiecie Usiane. W lipcu 1942 r. został przez policję polityczną litewską, będącą w służbie Gestapa, aresztowany i w czasie transportu do centrali Gestapo zdołał zbiec. Zgłosił się w Komendzie Okręgu Wileńskiego Armii Krajowej i otrzymał rozkaz udania się do Obwodu Oszmiana. W lutym 1943 roku objął stanowisko Komendanta Obwodu Oszmiana. 2 lutego 1944 r. został powołany na Dowódcę Oddziału Partyzanckiego, przemianowanego następnie na 8. Brygadę Partyzancką Armii Krajowej. Szlak bojowy rozpoczął od rozbicia posterunku policji niemieckiej i litewskiej w Bołtupiu dnia 9.02.1944 r. Brał udział w ramach Operacji „Ostra Brama” w walkach o Wilno. Nie biorąc udziału w odprawie oficerów Armii Krajowej w Boguszach, nie został przez NKWD aresztowany i zdołał wraz z prawie całą dowodzoną Brygadą wycofać się do Puszczy Rudnickiej. Nie mając możliwości prowadzenia tak wielkim Oddziałem działań bojowych dnia 4.08.1944 Brygadę zdemobilizował. Z częścią żołnierzy walczył z wojskami NKWD na terenach Wileńszczyzny do jesieni 1944 r. Nie mogąc zwartym Oddziałem przetrwać zimy, żołnierzy zdemobilizował, a sam ukrywał się w okolicach Wilna. W połowie 1945 r. otrzymał dokumenty umożliwiające pod innym nazwiskiem wyjechać do Kraju. Aresztowany został w 1948 r. przez UB pod zarzutem ukrycia stopnia wojskowego. W więzieniu przebywał przeszło rok. Po zwolnieniu pracował w Lęborku, Szczecinie i Rzeszowie. Zmarł w Rzeszowie 22 grudnia 1977 r. i tam został pochowany.

Odznaczenia : Krzyż Orderu Virtuti Militari 5 kl
Krzyż Walecznych.

4. Fotografie

Grauzyszki. Maj 1944 r. Od lewej : kpt. Edmunr Banasikowski "Jeź", por. Adam Walczak „Nietoperz”, por. Witold Turonek "Tur", por Józef Gnatek-Zygowiec "Góral", ks. Wikltor Gogoliński "Wiktor".

Dorże. Początek maja 1944 r. 1 i 2 plutonu na koncentracji
III Zgrupowania.

Grupa żołnierzy 3 plutonu na miejscu postoju. Początek czerwca 1944 r.

Dziewieniszki. Czerwiec 1944 Stoją od lewej : Henryk Bitel "Głaz" oraz NN "Topór" zastępca drużyny żandarmerii brygadowej.

Graużyszki. Maj 1944 r. 1 pluton na pogrzebie
Bronisława Kuriana "Kret".

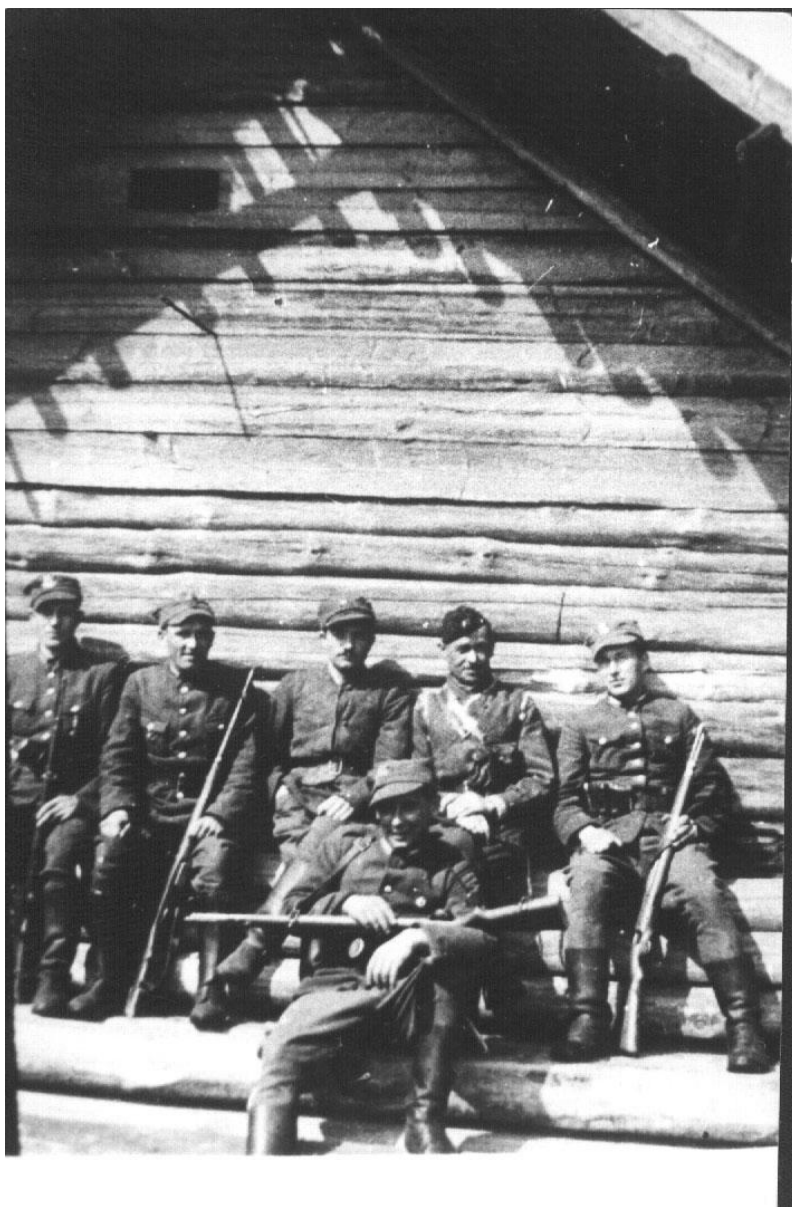
Dziewieniszki. Czerwiec 1944 Żołnierze z 1 plutonu Stanisława Dawidowicza "Naboja"

Dziewieniszki. Czerwiec 1944 Żołnierze 1 i 2 plutonu przed popmnikiem upamiętniającym połączenie Ziemi Wileńskiej z Macierzą.

Dziewieniszki. Czerwiec 1944 Alfons Kasperowicz "As"

Dorże. Marzec 1944 Od lewego : Józef Ościk "Wróbel", Eugeniusz Błażejewicz "Brzoza", por. Witold Turonek "Tur", Eugeniusz Konwiński "Wijja", Aleksander Akińcza "Wilk" i Włodzimierz Kilczewski "Klon".

Dziewieniszki. Czerwiec 1944 r. Przemarsz 1 i 2 plutonu przez wieś.

W zdobytym samochodzie. Czerwiec 1944 r. NN Wiśniewski "Artysta", Mieczysław Bitowt "Blood".

Przy zdobytym samochodzie. Czerwiec 1944 r. Od lewej : Witold Bogusławski "Sygnał",
Mieczysław Bitowt "Blood", NN Wiśniewski "Artysta", Władysław Sałata "Łazik"